

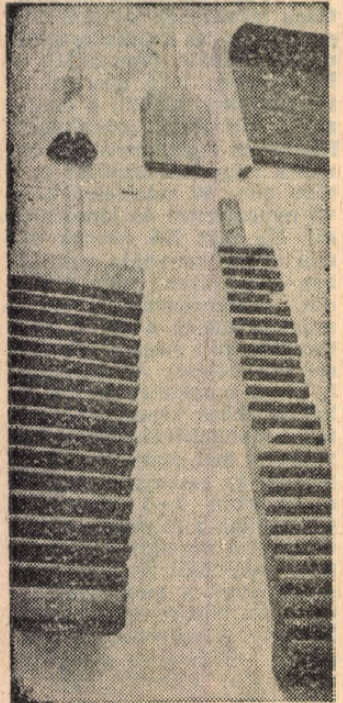
Az isaszegiek büszkesége

A Sárkányrúgás-halom kincse

Mint ahogy már hírül adtuk, kívülről is barátságos, látogatóra csábító a múzeumi hónap tiszteletére megnyitott isaszegi múzeum. Talán az ország legidősebb múzeumigazgatója, Szatmáry Zoltán, aki 82 évvel is frissen, érdekesen beszél a látványokról, ismereti meg idegennel és ismerőssel szűkebb hazája, Isaszeg történetét. Ő maga ugyan Gödöllőn született, de már 65 éve él ebben a községben. A kiállított tárgyak pedig 50 éves összefogás, közös gyűjtés eredményei.

A fehérlő-áldozat

— Ebben az első tárlóban a fégekorszak idejéből fennmaradt agyartörédeket lehet látni, amely egy őselefánté volt — magyarázza. — Azok ott megkövesedett kagylók, csigák, csonthéjas gyümölcsök magvait, amaz meg mastodonkoponya. A büszkeségünk ez a valóságos sárkányfej, amely egyetlen az országban. A repülőkégyök óriási növényevő állatok voltak és csoportokban tanyáztak ezen a környéken is. Az őregasszonyok a mai napig számos sárkánylegendát ismernek. Isaszeg és Pécel határát még ma is Hármas Sárkányrúgás-halmoknak hívják. A néphit szerint a sárkányok sok kincset rugdostak itt össze. Egyszer aztán néhány isaszegi fiatalember összebeszélte: elhatározták, hogy megkeresik a sárkányok kincsét. Két méter mélyre is leástak és semmit sem találtak. Egyikük mérgében belevágta a kapuját a gödörbe, az meg valamiben megakadt. Így került elő ez a valóságos kincs, egyedi sárkánykoponya. Ehhez a halomhoz rendelték oda holdtölteket, éjfélkor a vajkos őregasszonyok a betegeket imádkozni. Ugy tartották, a sárkányok szelleme meggyógyítja őket.

Faragott mángorlók Barcza Zsolt felvételén

— Kőkori emlékeink nagyja a Bikastó környékéről került elő. Valaha halásztó volt, amelyet a hegvekből lezúduló iszap feltöltött. Az itt emelkedő hegy már több mint háromezer éves. Ezen a helyen volt hazánk legnagyobb áldozati oltára. A felavatandó fiatalemberek süvegben hordták ide a földet. Szívesen meséljük el azt is, hogy Árpád vezér a sikeres honfoglalás után itt mutatta be a fehérlő-áldozatot. A honfoglalás előtt errefelé avarok laktak, s megőrizték Attila nyelvét. Bebizonyosodott a régészeti kutatások során, hogy a táj soha nem volt a szlávoké; szarmaták, jazigok telepedtek itt le. A temető melletti régi templomunk is még első István király életében épült.

A csodatévő kő

Mutatja Szatmáry Zoltán a háromezer éves edényeket, az ősi vaslándzsákat, majd egy csizolót, közepén lyukas kődarabot:

— Az isaszegi őregasszonyok hosszú éveken át rejtegették. Honnan van? Régen nagy vihar volt egy nyáron a környéken, a villámlás fákat is kidöntött. A nagy villámcsapás helyén, egy gödörben találták ezt a követ, s úgy tartották, a mennyből jött, Isten ajándéka. Gyógyítottak vele. Később aztán a követ nekem adták. A régészet megállapította, hogy a csodatévő kő egy kőkorszakból származó balta éle. Ebben a vitrinben pedig a római kori emlékeinket őrizzük. Birodalmi katonai szálláshely állt valaha Isaszeg jelenlegi helyén. Téglaiból épült. Látja, egy egész cserép is előkerült a föld alól, melynek az a lányom külön érdekessége: bizonyára még puha volt a cserép, amikor az őrség kutyája leléphetett. Mint a nyomom látszik, nagytestű állat lehetett. Sok római kori pénzre is leltünk. Sajnos, elég tetemes mennyiség van még mindig szerteszét, a falubeli családoknál.

— A kiállítás középkori anyagában található az első magyar pénzek. Vannak edénycserepek, szerszámok, nyílhegyek és kovácsolt szögek. A török időkben és Dózsa György korából is sok emléket őrzünk. Meg lehet nézni az Isaszegről készült első térképet, mely a törökök kivonulása utáni időből származik. Egyetlen utcában elfért akkor valamennyi család, a térképen a nevüket is föltüntették. Ezt a bórdudát a régi pásztorok használták. Két évig tartott, amíg egy elkészült az ilyen hangszerből.

Kossuth és Petőfi

Továbblépünk. A gyerekek számára bizonyára nagyon érdekes a század eleji szatcsüzet kirakata, amelyben ott áll a régi elemisták palavesz-

szője és palatáblája. Sok érdekes eszköz kapott helyet a kisgazda szerszámokkamrájában. Ilyen például a négyzetes fűrés, amelyet ma már az erdészek sem ismernek. A kenderfeldolgozás eszközei és a régi női viselet is a múltat hozta hazánk legnagyobb áldozati oltára. A felavatandó fiatalemberek süvegben hordták ide a földet. Szívesen meséljük el azt is, hogy Árpád vezér a sikeres honfoglalás után itt mutatta be a fehérlő-áldozatot. A honfoglalás előtt errefelé avarok laktak, s megőrizték Attila nyelvét. Bebizonyosodott a régészeti kutatások során, hogy a táj soha nem volt a szlávoké; szarmaták, jazigok telepedtek itt le. A temető melletti régi templomunk is még első István király életében épült.

— Ilyen volt valaha az isaszegi paraszt szobája, de mindmáig őrzik a győztes, 1849. április 6-i isaszegi csata emlékeit: térképek, fegyverek, s annak a huszonhat helybélinek a neve, akik részt vettek az ütközetben. A szabadságharc vívmányaiért a 900 lakosú községből 220-an álltak ki.

Odébb régi hímezéseket látunk, s csipkéket, amelyekhez hasonló már nemigen készítenek az asszonyok, mert babramunkának tartják. Különlegesség az a falvédő is, amelyet 1898-ban varrtak ki. A hímett vásznon egy tan-demkerékpáron ülő fiatal pár, s a szöveg: *Éljen a kerékpározás!*

Múzeumi tanórák

Megtalálhatjuk a Tanácsköztársaság emlékeit is, azokat a tankönyveket, amelyekből az 1900-as években tanultak a falusi diákok. Ezután elsőként Vészi Endre állt megadóan a kérdések elé. Az indulásról beszélt, arról, hogyan lett költővé, majd saját verseiből mondott el néhányat, amit a közönség nagy tetszéssel fogadott. A sorban Simon Lajos költő következett. Őt arról faggatta, milyen érzés volt közvetlenül 1956 után „tűztáncos” költőnek lenni. Ennek az ellenforradalom utáni első kötetnek a politikai részét Simon Lajos mindmáig nem tagadja, az akkor írt verseket azonban ma már gyöngéknél tartja. Befelejtül Simon Lajos is saját verseit szavalta, ugyancsak nagy sikerrel.

Körömdi Zsuzsa

Régi parasztszoba, korabeli népviselet

Írók és olvasók

Ünnep a személyes találkozás

„Siessetek, még ma, majd pedig egész életetekben át, minden jó könyvet, amely kezetekbe kerül, kihasználni...” — Ezzel a Comenius-idejével nyitotta meg az őszi megyei könyvheteket Babcsán József, az MSZMP nagykatali járási bizottságának első titkára. S mintha a tápiógyörgy, tápiószentmártoni és tápiószélei olvasók már előre ismerték volna Comenius munkáit, az ő írásának szellemében siettek az író—olvasó találkozókra, ahogy együtt lehessenek a járás költő vendégeivel, s verseik után az embert is megismerhessék.

A tápiószélei találkozót bizony többemagammal együtt végigálltuk. Minden várakozást felülmúlt, hogy ilyen sokan szakítanak maguknak időt, s jönnek el, hogy meghallgassák Vészi Endret. Több mint száz olvasó tolongott ünnepelőbe öltözve a járási könyvtárban, s figyelte érdeklődéssel, hogyan kapott rá gyermekkorában az olvasásra az író, hogyan kezdett már tizenhárom-tizennyolc éves korában verselni.

S miről írhat egy kamaszfiú, akire oly erősen hatott Ady költészete? Természetesen a halálról. Az Ady-hatás azonban minden verset agyonüt, ha az utána. Nem szabad utána, mert Ady költészete egyedi. Valóban jó versíró ember akkor vált Vésziéből is, amikor saját élményvilágáról kezdett írni.

— Egész életem során mindig anyám volt az iránytűm, s ma is az, bár már régen nem él. Első mestereim, akik ma a magyar irodalom nagyjainak számítanak, mint például József Attila vagy Babits, fogták a kezemet, ám keményen bíráltak is, ha szükségesnek tartották. József Attila költészete is hatott rám, de már másként, mint Ady. Az általa teremtetett új költői anyanyelv a véremmé vált.

A késő délután sorra került ünnepélyes megnyitón ismét annyian voltak Tápiógyörgyén, hogy még a folyosókon is szorongtak az emberek. Hasznos ötlet volt a megyei ünnepeket egy kis községben megtartani, hiszen a hangulaton, az emberek arcán, ruházatán egyaránt látszott, milyen fontos, nagy eseménynek tartják, mennyire ünnepnek érzik ezt a személyes találkozót.

A kérdező szerepe Baranyi Ferenc költőre hárult. Hangulatos bevezetőjében Karintyht idézte, mint olyat, aki legjobban tudta meghatározni a líra, a költészet lényegét: „Nem mondhatom el senkinek, elmondom hát mindenkinek...”

— Minden más műfaj megengedi a szerepjátszást, az alakoskodást, egyedül a költészet nem — magyarázta. — A lírikusnak Jónás szigorával kell vallania. A líra mindig a küzdelem egyik formája.

Ezután elsőként Vészi Endre állt megadóan a kérdések elé. Az indulásról beszélt, arról, hogyan lett költővé, majd saját verseiből mondott el néhányat, amit a közönség nagy tetszéssel fogadott. A sorban Simon Lajos költő következett. Őt arról faggatta, milyen érzés volt közvetlenül 1956 után „tűztáncos” költőnek lenni. Ennek az ellenforradalom utáni első kötetnek a politikai részét Simon Lajos mindmáig nem tagadja, az akkor írt verseket azonban ma már gyöngéknél tartja. Befelejtül Simon Lajos is saját verseit szavalta, ugyancsak nagy sikerrel.

Vészi Endre fáradhatatlanul deklámt. Veress Jenő felvételén

Baranyi Ferenc ezután önmagát vallatta, majd karácsonykor megjelenő kötetéből olvasott fel néhány verset.

Az ünnepélyes megnyitótól után elég nehezen sikerült néhány percre kiragadnom az olvasók táborából a három költőt. Simon Lajos elmesélte, hogy 15 év óta ez az első közvetlenebb találkozója olvasóival, mert munkája, egyéb közművelődési, eddig nem engedték meg, hogy utazgassék. Kartalon elég gyakran megfordul, mert ott született és

TV-FIGYELŐ

Tegyük róla! A hét végén a megszokottnál többször láttuk közvetlenül, írói—színészi áttételek nélkül a hétköznapi embereit: az Ablakban, a Fiatalok órájában, a Homokórában stb. E műsorok közül a Beszédtema — beszéljünk róla! volt a legérdekesebb. Több okból: tárgyánál fogva (ösztönzés a gazdaságban), a megszólaltatottak felkészültségének eredményeképpen és azért, mert az összes között a legösszefogottabbnak, a legsalngatlanabbnak látszott. Noha a második csatornának ez a pénteki negyven perces mű volt hibátlan. Berzenkedhetünk például amiatt, hogy egy ipari és egy mezőgazdasági üzem vezetője, egy pénzügyi szakember és a KB egyik vezető munkatársa mellett két újságíró szerepelt az adásban: a vendég érezhetően feszengett is (pedig ártatlan volt a dologban), a műsort vezető Balogh Mária pedig messze volt a csúcsponttól (főleg a nyelvhasználat tekintetében: indokolatlanul a jelzett szót hangsúlyozta a jelző helyett, mit értünk ezen? helyett mit értünk ez alatt?—tal fordult az egyik vendéghez... s mindezt aztán, hogy föltett egy költői kérdést: „Fogalmazhatok kissé magyarabban?” — lehetetlen megállni a nem költői, hanem valóságos választ: fogalmazhatna és beszélhetne magyarosabban, sőt meg is kell ezt tennie).

Persze nem ez volt a lényeg, hanem a nemcsak meghallgatni érdemes, hanem továbbgondolkodásra is serkentő adatok, felismerések, a néha aforiztikus tömörségű mondatok. Jó lenne, ha e műsor résztvevői hasonló dolgokról önműködő negyven percekben, egyenként is megnyilatkoznának.

Tanúkihallgatás. Tetszett a Szántó Erika novellájából Esztergályos Károly írta és rendezte Tanúkihallgatás. Tetszett annak ellenére, hogy volt egy fölösleges prologusa (Esztergályos János 1939-ben felszólalt a Parlamentben a faji megkülönböztetések ellen), hogy a hősnő lányának és kedvesének szerelmi jelenetét

mindmáig tartja a kapcsolatot falujával. Az ilyen találkozókat, amelyekre a közönség belső indítékból jön, nagyra értékeli és azt vallja, hogy ezek az alkalmak sokat adnak a költőnek, mint például ez a legutóbbi, Tápiógyörgyén.

— Nekem is szűkebb hazám Pest megye, hiszen Püspösök születtem — így Baranyi Ferenc. — Most azt mondom, az embert mindig ott éri a kellemes csalódások, ahol nem is várja. Ezek a jó tapasztalatok általában a kis eldugott falvakban vannak. Azokon a helyeken, ahol a könyv is, az írója is megbecsült, ahol a személyes találkozás valódi eseményszámba megy.

A korelnök, Vészi Endre szintén nagyon pozitívan méltatta a pénteki eseményeket.

— Ez az író—olvasó találkozó nem volt formális. A közönség valódi érdeklődéssel hallgatott minket. Állítom ezt, mert az ember megérzi az igazi figyelmet. Persze, még a gyéribben látogatott író—olvasó találkozók is adhatnak olyan élményeket, emberi momentumokat, amelyek olykor maradóbbak, mint egy-egy kiválóan rendezett műsor benyomásai. Emberekkel mindig érdemes találkozni és ha mi, írók, költők, nem is vállaljuk a nagyon elégedett szónokokkal egyetértésben, hogy a magyar olvasó nép lett, mégis azt tapasztaljuk: a televízió mágiikus konkurrenciája ellenére az írott szó varázsa fennmaradt.

K. Za.

nemigen vitték előre a történetet, hogy sem a címlistából, sem pedig a műsorújságból nem derült ki, hogy melyik színész kit személyesít meg (ráadásul a Kelemen Éva név ebben a szakmában már foglalt: ha a most látott Kelemen Éva az évtizedek óta ismert művész-nő pályatársa vagy leendő pályatársa, akkor választania kellene egy másik nevet, vagy használnia kellene valamilyen megkülönböztető jelzést). Fontosabb ennél, hogy a mű a nyilasoktól meggyalázott, s a sokáig bujkáló bűnösök perében két évtizeddel később tanúnak idézett asszony sorsa nemcsak 1944-et és 1967-et (a valóságos zuglói nyilasper évét), hanem 1944-et és — áttételesen —, a legmagabb jelent is művészi egységbe tudta fogni. Nem hagyhatjuk ezt említetlenül azért sem, mert nem kevesek szerint a második világháború annyira régi, hogy kár emlegetni, hogy már semmilyen hatással sincs az életünkre. A Szántó—Esztergályos páros munkája közülük sokakat meggyőzhet tévedésükről, vagy legalább elgondolkodtathatja őket. Kár, hogy nem szélesítették ki a szerzők a témát: a nyilasok nemcsak néhány ezer zsidó megaláztatásában, megsemmisítésében véttek. Egy egész nemzet szenvedett tőlük. Nem igaz, hogy a kivégzésektől száz méterre szólt a telefon, jött a mentő—vagyis ott rend volt. Nem lehetett rend, a nyilasok az egész országot gyalázták meg. A sikerben jeles része volt a játszóknak. Ruttkay Évát régen láttuk ilyen jónak, manírtalannak, kedvesnek voltak a fiatalok és parádésan oldották meg — különben is hálás — feladatukat a vádlottak és a többi tanú. Régi tévébeli ismerősként örülhettünk Dégi Istvánnak, Szirtes Adámnak, Baracsi Ferencnek, Kránitz Lajosnak, és Sárosi Gábornak, valamint Sulyok Máriának, Mensáros Lászlónak és Kézdy Györgynek. Dégi undorító handabandázására és Sulyok csön-des szomorúságára még sokáig emlékeznünk lehet.

Daniss Győző